

3. hluti – Kynjaskiptur vinnu- markaður og jafnrétti kynjanna

Efni/verkfæri: Dagblöð, tímarit, aðgangur að ljósvakamiðlum (í gegnum Net-ið), skæri, lím, klukka.

Verkefni: Staðalmyndir, Að flokka störf eftir kynjum, Draumalandið, Kynjahlutverkin í fjölmiðlum 1 og 2, Púslað án orða.

Fylgiskjöl: Setningabútar fyrir verkefnið Púslað án orða.

Annað efni:

Kynungabók

Margt er um að velja, vefefni (verkefnin Kynbundin starfshugsun og Kynbundin starfshugsun, heimaverkefni)

Kompás – Handbók um mannréttindafræðslu fyrir ungt fólk (t.d. Kvenhetjur og karlhetjur, bls. 145, Leiðin til jafnréttislands, bls. 151, Mismunandi laun, bls. 180)

Jafnréttishandbókin

Kynlega klippt og skorið

Leið þín um lífið – Siðfræði fyrir ungt fólk

Huxarinn

Verkefni, spurningalistar o.fl. á vefsíðunni <http://jafnretti.felagsmalaraduneyti.is/>. Lög um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla á <http://www.althingi.is/lagas/nuna/2008010.html>.

Tenglar: www.jafnretti.is (t.d. *Konur og karlar á Íslandi*), www.jafnrettiis-kolum.is, http://jafnretti.felagsmalaraduneyti.is/media/jafn/kyn_og_vinnu-markadur_lengri.pdf, www.nams.is (rafræn útgáfa af *Kompás - Handbók um mannréttindafræðslu fyrir ungt fólk*).

Meginmarkmið þessa hluta eru

- að nemendur fræðist um kynbundið náms- og starfsval og hvernig það hefur áhrif á jafnrétti kynjanna.
- að beina sjónum nemenda að störfum sem hingað til hafa verið talin óhefðbundin fyrir þeirra kyn.
- að nemendur skilji hugtakið staðalmyndir.
- að gera nemendur meðvitaða um staðalmyndir sem þeir kunna að hafa um störf.
- að nemendur endurmeti viðhorf sín og víkki sjóndeildarhring sinn með tilliti til námsleiða og starfa.
- að nemendur fái tækifæri til að skiptast á skoðunum um jafnréttismál og fjalla um þau með gagnrýni.

Kveikja/umræða

Til að opna umræðuna um kynjaskiptingu á vinnumarkaði mætti byrja á því að hafa hugstormun um hefðbundin karla- og kvennastörf og þau störf sem þykja henta báðum kynjum. Nemendur eru beðnir að raða störfum í flokka eftir því hvar þeim finnst þau eiga heima og rökstyðja ákvörðun sína (kennari getur hér stuðst við starfalista sem fylgir *Margt er um að velja*, vefefni). Einnig má skoða nánasta umhverfi nemenda. Til dæmis er hægt er að skoða kynjahlutföllin meðal starfsfólks skólans þar sem konur eru að öllum líkindum í miklum meirihluta. Hvers vegna skyldi svo vera? Ætli þessu hafi alltaf verið þannig háttað? Einnig má skoða störf foreldra nemenda í bekknum og sjá hve margir þeirra eru í hefðbundnum störfum og hve margir í óhefðbundnum.

Staðalmyndir/kynjaskiptur vinnumarkaður – umræða

Körlum og konum eða strákum og stelpum er oft stillt upp sem andstæðum. Sumt þykir kvenlegt, annað karlmannlegt. Bleikur er stelpulitur, blár strákalitur. Stelpur leika með dúkkur, strákar með bíla. Karlar eru sterkir, konur viðkvæmar. Vörubílstjórar eru karlkyns, hjúkrunarfræðingar eru kvenkyns.

- Geta nemendur nefnt fleiri dæmi?
- Hvers vegna ætli kynjunum sé svo oft stillt upp sem andstæðum?
- Hvað eru staðalmyndir?
- Hver ákveður hvað er stelpulegt og hvað strákalegt?
- Hvað gerist ef einhver „brýtur gegn“ ríkjandi viðhorfum?
- Er það í lagi ef stelpa er „strákaleg“? En ef strákur er „stelpulegur“? Hvers vegna? Hvers vegna ekki?
- Hvers vegna skyldi það vera?
- Er jafn mikil virðing borin fyrir „kvennastörfum“ og „karlastörfum“?
- Er hægt að flokka alla karla í einn hóp og allar konur í annan?
- Hvort er meiri munur á milli einstaklinga eða milli kynjanna?
- Hvaða áhrif hefur það á möguleika okkar á störfum ef við flokkum þau eftir kynjum?
- Hvaða ávinning getum við haft af því að slíta okkur úr viðjum vanans og líta út fyrir rammann?

Staðalmyndir eru einfaldaðar lýsingar á vissum einkennum hópa. Með staðalmyndum er fólk flokkað og gert ráð fyrir að allir, eða a.m.k. flestir, í tilteknum hópi fólks hafi sömu einkenni. Það má því segja að staðalmyndir séu nokkurs konar fordómar. Hér má benda á að konur hafa fært sig í auknum mæli inn á svið sem áður voru vígi karla, eins og t.d. kennslu og prestsstörf (ef litið er langt aftur í tímann) og verkfræði og flugmennsku (ef litið er styttra til baka). Karlmennt hafa hins vegar síður fært sig inn á þau svið sem hafa þótt tilheyra konum, t.d. ummönnunarstörf og leikskólakennsla.

Kynjaskiptur vinnumarkaður/launamisrétti – umræða

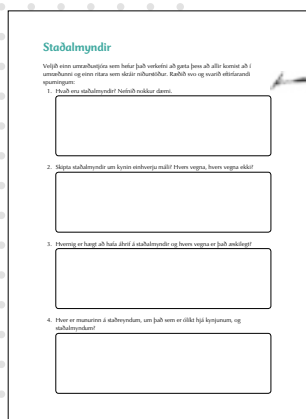
Kynjaskiptur vinnumarkaður er staðreynd á Íslandi og staðalmyndir um hlutverk kynjanna eiga án efa sinn þátt í að viðhalda því. Rótgróin gildi samfélagsins beina okkur inn á ákveðnar brautir þar sem kynin hafa hvort um

sig ákveðin hlutverk. Ýmsar rannsóknir benda til þess að kynjaskiptur vinnu- markaður sé hindrun sem standi í vegi fyrir jafnrétti kynjanna. Það er t.d. staðreynd að laun kvenna eru í mörgum tilvikum lægri en karla. Þegar búið er að taka tillit til ýmissa þátta eins og starfsstéttar, menntunar, vinnutíma og aldurs stendur eftir launamunur sem virðist ekki hægt að skýra með neinu öðru en kynferði, þ.e.a.s. konur fá lægri laun en karlar í sambærilegum störfum. Í tengslum við þetta gæti verið góð hugmynd að skipta nemendum í hópa og ræða eftirfarandi:

- Hvers vegna ætli konur fái lægri laun en karlar?
- Hvað finnst ykkur um þennan launamun?
- Hvaða leiðir koma ykkur til hugar til að draga úr launamun kynjanna?

Verkefnin Leiðin til jafnréttislands á bls. 151 og Mismunandi laun á bls. 180 í *Kompás – Handbók um mannréttindafræðslu fyrir ungt fólk* gætu reynst vel í tengslum við þessa umfjöllun. Einnig má benda á verkefnið Kynbundin starfshugsun úr námsefninu *Margt er um að velja*, vefútgáfu.

Verkefni

Staðalmyndir

Verkefni þetta á að vinna í litlum hópum. Nemendur eiga að ræða og svara spurningum um staðalmyndir. Niðurstöður skrá þeir á verkefnablað og kynna svo fyrir samnemendum sínum (eða á glærur sem svo er varpað upp á vegg). Verkefnið má einnig taka fyrir með öllum nemendahópnum og skrá niðurstöður á töflu. Markmiðið með verkefninu er að nemendur átti sig á því hvað staðalmyndir eru og hvers vegna það væri til úrbóta að draga úr þeim.

Að flokka störf eftir kynjum – hópverkefni/paraverkefni

Með verkefninu Starfalátbragðsleikur í 4. hluta þessa efnis fylgja spjöld með hinum ýmsu starfsheitum. Í þessu verkefni eiga nemendur að flokka spjöldin eftir því hvort þeim finnst störfin vera karlastörf, kvennastörf eða henta jafn vel fyrir bæði kyn. Nemendur gætu t.d. unnið tveir og tveir saman, flokkað störfin og rökstutt flokkunina hvor fyrir öðrum. Einnig væri hægt að vinna með öllum hópnum í einu og skrifa hugmyndir nemenda á töflu, t.d. sem súlurit.

Draumalandið

Í þessu verkefni er námshópnum skipt í fjögurra manna hópa. Hver hópur velur sér umræðustjóra sem sér um að allir komist að, ritara, kynni og tíma-vörð. Verkefni hópa er að koma sér saman um hvernig þeir myndu vilja hafa lífið í draumalandinu út frá stöðu og hlutverki kynjanna. Hvernig væri staða kvenna? Hvernig væri staða karla? Hvernig væri verkaskiptingin á heimilum? Hvernig væri ákvarðanatöku háttað? Hvernig hefðu börnin það í draumalandinu? Hópar kynna niðurstöður hver fyrir öðrum. Verkefninu er ætlað að æfa

nemendur í rökræðum og hvetja þá til gagnrýnnar hugsunar um staðlaðar hugmyndir samfélagsins.

Kynjahlutverkin í fjölmiðlum

1.

Í þessu verkefni eiga nemendur að framkvæma innihaldsgreiningu á fréttamiðlum með því að skoða dagblöð, tímarit, ljósvaka- og netmiðla með kynjagleraugum. Þeir eiga að vera vakandi fyrir efni þar sem greinilegt er að staðalmyndir um hlutverk kynjanna ráða för. Þetta geta verið auglýsingar, myndbönd, ummæli, greinar, fréttir eða hvað sem er. Nemendur eiga svo að lýsa því í stuttu máli hvernig staðalmyndir koma fram í efninu sem þeir völdu. Ef um er að ræða prentað efni er tilvalið að klippa það út og líma á verkefnablaðið. Gott getur verið fyrir kennara að vera vakandi fyrir slíku efni í nokkurn tíma áður en verkefnið er lagt fyrir.

Kynjahlutverkin í fjölmiðlum 1

Í fjölmiðlum berst til okkur myndir um hlutverk kynjanna. Notu svæði kynjagleraugar og hanna í gegnum auglýsingar, myndbönd, dagblöð, tímarit og netmiðla. Staðlaðar myndir um hlutverk kynjanna eru til að sýna hvernig hlutverk kynjanna eru á myndum og myndböndum. Staðlaðar myndir um hlutverk kynjanna eru til að sýna hvernig hlutverk kynjanna eru á myndum og myndböndum. Staðlaðar myndir um hlutverk kynjanna eru til að sýna hvernig hlutverk kynjanna eru á myndum og myndböndum.

Staðlaðar myndir um hlutverk kynjanna eru til að sýna hvernig hlutverk kynjanna eru á myndum og myndböndum.

Sýning: Dagskrá: Myndbönd: Tímarit:
Auglýsingar: Afskipti: Annars eðlis:

Umslag þess verkefnis:

Með hvaða hætti koma fram staðalmyndir í efni þínu? (Lýstu)

Hvaða áhrif getur þetta haft þegar efni berst í fjölmiðlum? (Skrifa)

Þetta fyrir verkefni. Ef þú ert að fylla myndir þú getur notað blaðið.

Kynjahlutverkin í fjölmiðlum 2

Veldu einn viðfangsgagn þú ert að líta og með því sýna efni útsvarpi og staðlaðar myndir um hlutverk kynjanna.

Hvaða hlutverk kynjanna eru til að sýna hvernig hlutverk kynjanna eru á myndum og myndböndum?

Hvernig koma fram staðalmyndir um hlutverk kynjanna?

1. Stafræn mynd:

2. Stafræn mynd:

3. Stafræn mynd:

4. Stafræn mynd:

5. Stafræn mynd:

6. Stafræn mynd:

7. Stafræn mynd:

8. Stafræn mynd:

9. Stafræn mynd:

10. Stafræn mynd:

Vilji kennari gera meira úr þessu verkefni má láta nemendur vinna það í hópum eða pörum og útbúa kynningu á niðurstöðum fyrir samnemendur sína.

2.

Í þessum hluta verkefnisins eiga nemendur að beina sjónum sínum að aðkomu kynjanna í fréttatengdum þáttum. Nemendur eiga að velja einn slíkan þátt til að horfa á í sjónvarpi eða hlusta á í útvarpi og greina hann með kynjagleraugum. Niðurstöður sínar skrá þeir á verkefnablaðið.

Þúslað án orða

Skipta þarf nemendum í fimm manna hópa. Hver hópur fær umslag með setningarhlutum á litlum miðum (sjá fylgiskjal). Hæfilegt er að hafa þrjár setningar í hverju umslagi. Hópmeðlimir eiga að skipta á milli sín miðunum þannig að allir hafi því sem næst jafn marga miða. Síðan á hópurinn að vinna að því í sameiningu að raða hverri setningu saman og verður að fylgja þessum reglum:

- Algjör þögn á að ríkja – enginn má tala né nota táknmál.
- Hópmeðlimir mega aðeins rétta öðrum miða en ekki taka eða biðja aðra um miða.
- Ef einhverjum er boðinn miði má ekki neita að taka við honum.
- Ekki er leyfilegt að fara úr sæti sínu.

Hóparnir keppa við klukkuna og heppilegast að kennari ákveði tímamörk í samræmi við aldur og þroska nemenda og hve margar setningar hann fær hverjum hópi.

Til viðbótar við verkefni kaflans er kjörið að leggja fyrir verkefnið Kynbundin starfshugsun, heimaverkefni, í vefefninu *Margt er um að velja*.

Samantekt

Við lok þessa hluta ættu nemendur að

- vita hvað kynjaskiptur vinnumarkaður er og vera einhvers vísari um þau áhrif sem hann hefur á jafnrétti kynja.
- vera færir um að hugsa um jafnréttismál með gagnrýni og vita að flokkun starfa í karla- og kvennastörf takmarkar möguleika þeirra á vinnumarkaði.
- vera meðvitaðir um að ákvarðanir þeirra um framtíðarnám og -störf ættu að stýrast af hæfileikum, áhuga og persónulegu gildismati fremur en kyni.

Púslað án orða*

Tekjur kvenna voru að meðaltali um 66% af tekjum karla árið 2008.

Í spurningaþættinum Gettu betur hafa stelpur verið 5% keppenda í úrslitaliðum frá upphafi.

Næstum jafn margar konur og karlar buðu sig fram til

Alþingis 2009 eða 45% konur og 55% karlar.

Árið 2009 voru einstæðar mæður mun fleiri en einstæðir feður eða 91% á móti 9%.

Alþjóðleg rannsókn á fréttum og fréttaumfjöllun leiddi í ljós að í um helmingi tilvika ýtti fréttaumfjöllun undir ríkjandi staðalmyndir um kynin.

Mikilvægi þess að fá fleiri karla til að vinna að uppeldi og menntun felst í að gefa börnum fjölbreyttari myndir af fullorðnum konum og körlum.

* Setningarnar eru allar úr ritinu *Kynungabók*.